

Työelämän tutkimuspäivät – ajatuksia ja tunteita reilusta työelämästä

Osallistuin Tampereen työelämän tutkimuspäiville marraskuussa 2019. Päivien teema oli Reilu, toimeentuloon riittävä ja palkitseva työ kaikille. Reiluus käsittää sekä juridiset että psykologiset sopimukset työn tekemisen ehdoista, tuntuvatko ehdot oikeudenmukaisilta meillä ja muualla maailmassa.

Toimeentuloon riittävä työ kaikissa elämäntilanteissa koskettaa erityisesti muussa kuin toistaiseksi voimassa olevassa kokoaikaisessa työsuhteessa toimivia, toki palkka voi jäädä näissäkin pieneksi. Palkitseva työ taas hyödyttää ja kehittää osaamista ja palkitsee sekä työntekijän että työnantajan. Näistä teemoista puhuivat tutkimuspäivien avaustilaisuudessa presidentti Tarja Halonen ja professori Jon Kvist. Erityisesti Halonen pohti teemoja Ilon toiminnan kautta.

Päivien loppupaneelissa keskustelivat Eläketurvakeskuksen johtaja Jaakko Kianderin johdolla Tampereen yliopiston tutkijatohtori Paula Koskinen-Sandberg, Eläketurvakeskuksen tutkimuspäällikkö Susan Kuivalainen ja Tampereen yliopiston dekaani Juho Saari. Keskusteluissa todettiin, että työssäkäyvien köyhien määrä on kasvanut ja yhä useampi työssäkäyvä nainen saa palkkaa, joka ei käytännössä riitä toimeentuloon työssäkäynnin aikana eikä eläkkeellä. Juho Saari oli erityisen huolissaan suhteettomista eli heistä, joilla ei ole pari-, pankki-, työmarkkina- tai koulutussuhdetta ja he jäävät kehityksessä takamatkalle. Tämän ongelman ratkaiseminen olisi todella tärkeää.

Keikkatalouden mobilisoimat asiantuntijat – asiantuntijuus työn muuttuessa

Itse osallistuin tutkimuspäivien ensimmäisenä päivänä *Taiteessa ja kulttuurissa töissä: Tekijät, organisaatiot ja käytänteet* -työryhmään, jota olin myös koordinoimassa yhdessä Riikka Nissin, Paul Jonker-Hoffrénin ja Anu Suorannan kanssa. Ryhmän tavoitteena oli tarkastella taidetta työnä, joka on usein prekaaria, ja sitä teetetään ja tehdään hyvin moninaisten sopimusten turvin ja jopa ilman sopimuksia. Ryhmä oli yksi tutkimuspäivien suurimmista ja tämä kertoo tarpeesta keskustella ja tutkia taidetta työnä.

Ryhmän ensimmäisessä alustuksessa Tampereen yliopiston tutkija **Paul Jonker-Hoffrén** pohti, miten taidetyön tekijät luovat uusia työ, toiminta ja ansaintatapoja ja miten organisoivat työtään ja itseään. Kiinnostavasta pohdinnasta itselleni jäi erityisesti mieleen se, miten työ on subjektiivista sekä teknisesti että tunnustuksen suhteen. Tunnustuksesta hän erotti kolme ulottuvuutta eli tunnustusta saa sosiaalisissa suhteissa, työyhteisön sosiaalisissa prosesseissa sekä suhteista kollegoihin, asiakkaisiin,

pomoon. Koska nämä tunnustuksen suhteet ovat hyvin henkilökohtaisia, myös työstä saatava negatiivinen palaute vaikuttaa saajaansa ja hänen itsearvostukseensa. Monimutkaisesta tilanteesta esimerkkinä olkoon itsensätyöllistäjien tilanne, jossa heidän täytyy koko ajan tulkata sitä, mitä asiakas haluaa; sopia siitä, miten työ tehdään ja hoitaa sosiaalisia suhteita samaan aikaan. Tämä tuottaa kokemuksia yksinäisyydestä ja epävarmuudesta ja saa pohtimaan asemaansa ja mahdollisuuksiaan yhteiskunnassa.

Seuraavaksi koulutusjohtaja **Timo Tanskanen** Turun Ammattikorkeakoulusta pohti kulttuurialan työllistävyyttä. Tilastotarkastelusta jäi mieleeni se, että kulttuurialan koulutus ei juurikaan käsittele sitä, miten toimeentulo taiteilijana järjestetään. Kaikille kulttuurialan opiskelijoille tulisikin antaa parempia valmiuksia toimia työelämässä.

Lehtori **Riikka Nissi** Vaasan Yliopistosta pohti myyntityön monia ulottuvuuksia ja esitti kielentutkimuksen näkökulman hybridien taiteilija-kehittäjien työkäytänteisiin. Hän esitteli konkreettisen esimerkin avulla, mitä tapahtuu yleisötilaisuuden alussa, kun taiteilija-kehittäjä ottaa tilanteen haltuunsa. Tällaisessa hybridityössä asiakassuhteeseen houkuttelu tapahtuu mm. rakentamalla kuvaa luotettavasta puhujasta ja asettamalla osallistujia hyötyjäksi. Tässä kerroksellisessa prosessissa tekijän tilannetaju kehittyy. Tunnistin kuvauksesta kehittäjä-kouluttajan toimintaan liittyviä asioita ja ehkä ymmärsin lisää siitä, mikä työssäni tuntuu yhtä aikaa antoisalta ja vaativalta. Hän myös käytti itseäni ilahduttanutta kuvausta ”Keikkatalouden mobilisoimat asiantuntijat”. Kuvaus tavoittaa minusta varsin oleellisesti sen, miten asiantuntijoiden työ on kaikkialla muuttunut ja irronnut pysyvistä paikka- tai työsuhteista.

Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusta esitelleen tutkija **Saara Jäntin** alustuksessa teatterista toipumisen välineenä oli innostavaa sekin, miten reilusti ja avoimesti he ottivat tutkimuskohteensa mukaan tutkimukseen: toipujat saivat palkkaa osallistumisestaan. Taiteen avulla he tekivät hankkeessa sanatonta tietoa näkyväksi. Tuloksena saatiin myös paljon erilaisia kotiin ja työhön liittyviä tunteita näkyville, mutta myös moraalisia kysymyksiä heräsi.

Kahvitauon jälkeen **Maria Hirvi-Iljäs** pohti taiteilijan työtä kulttuuripolitiikan tutkimuksen kohteena. Esityksessä oli pysäyttävä luettelo siitä, mistä kaikkialta taiteilija hankkii elantonsa: palkkojen, palkkioiden, lainauskorvausten, apurahojen ja muiden tulojen tilkkutäkki vaatii paljon osaamista sekä oman elämän ja talouden hallintataitoja.

Hanna Helavuori Tinfosta jatkoi pohtimalla Taidetyötä esittävässä taiteissa ja kysyi, miten ala pääsisi pois tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tietokatveista. Hän totesi, että taidetyön työmarkkinat ovat polarisoituneet, eikä kenttää tunneta tarpeeksi. Ei esimerkiksi tiedetä, miten työn vaativuus ja työkentän laajeneminen näkyy palkoissa ja kuinka paljon työtä tehdään toimeksiantosopimuksin.

Anna-Mari Rosenlöf ja Marja Susi Taikusydämeestä eli taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin valtakunnallisesta yhteyspisteestä, pohtivat eettisiä periaatteita moniammatillisessa yhteistyössä

sosiaali- ja terveysalalla. Heidän mielestään taiteilijan olisi hyvä olla perillä eri alojen eettisistä periaatteista ja he pohtivat, onko taiteilijoilla riittävästi koulutusta eettisten haasteiden kohtaamiseen ja missä kulkevat taiteilijan vastuun rajat. He esittelivät koulutusmallin näiden haasteiden kohtaamiseen.

Anne Soronen, Merja Koskela & Niina Koivunen Vaasan yliopistosta pohtivat ajanhallinnan ihanteita ja käytäntöjä osana journalistista professionalismia. Alustavien tulosten pohjalta he ovat tunnistanee, että aikapaineiden hallinta mahdollistaa myös työn organisointiin ja aikatauluihin liittyvien haasteiden ohittamisen: toimittajat ihannoivat työhön uppoutumista niin, että kellonaika unohtuu. Päälliköiden professionaalisia taitoja oli tulostavoitteiden, omien aikapaineiden ja stressin kätkeminen niin, etteivät ne leviä koko toimitukseen. Journalistien mielestä organisatorinen ja ammatillinen professionalismismi ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Tunteet ja reilu työelämä

Koordinoimamme ryhmä ei kokoontunut enää perjantaina, joten osallistuin työryhmään, jossa keskityttiin tunteisiin. Perjantaiamuna ryhmässä oli jäljellä neljä esitystä, kaikki samasta tutkimushankkeesta. Kiinnostavaa näissä oli se, miten tunteet nähtiin taitoina, joita voi kehittää. Tunteet nähtiin oppimisen ja toimijuuden kehittymisen keskeisenä tekijänä ja tunnetoimijuus ammatillisen toimijuuden tärkeänä osana, joka sekä edistää työelämän laatua että tuottavuutta. Pelko estää tällaista kehittymistä, koska se lamaa toimijuutta.

Työpaikalle tehtävää tunneinterventiota esitteli **Jarkko Rantanen**. Tunneinterventio etenee siten, että aluksi opitaan tiedostamaan tunteiden vaikutus, sitten ymmärretään voimat tunteiden taustalla, opitaan tunnistamaan ja herättelemään positiivisia tunteita, kohtaamaan ja käsittelemään negatiivisia tunteita ja sitten ratkaisemaan käytännön tilanteita. Viimeisessä tilaisuudessa kuuden noin parintuntisten sessioiden sarjassa opetellaan johtamaan työpaikan tunneilmasto. Itseäni ilahdutti ajatus siitä, miten tunteista tulee voima työn tekemiseen. Yksi tapa edistää tätä olisi Rantasen mukaan syväkiitos.

Tampereelta raportoi
Sikke Leinikki
kehittämisasiantuntija, TJS Opintokeskus